

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kahden kulttuurin välissä

Opas maahanmuuttajanuorille seurustelusta, avioliitosta ja seksuaalisuudesta

Mirva Hiekkänen & Stella Jakobson & Lilli Sivenius

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

05 / 2018

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mirva Hiekkänen & Stella Jakobson & Lilli Sivenius	Sivumäärä 41 ja 2 liitesivua
Työn nimi Kahden kulttuurin välissä – opas maahanmuuttajanuorille seurustelusta, avioliitosta ja seksuaalisuudesta	
Ohjaava opettaja Tiina Valkendorff	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Soputyö, Johanna Aapakallio	
Tiivistelmä Opinnäytetyömme tavoitteena on tarkastella seuraavien teemojen taustoja ja ajankohtaisuutta: Suomessa esiintyvää monikulttuurisuutta ja monikulttuurisia perheitä, sekä yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien eroja. Lisäksi tarkastelemme maahanmuuttajanuorten kohtaamia haasteita heidän kasvaessaan kahden erilaisen kulttuurin välimaastossa. Tämän työn tilaajana toimii Loisto Settlementti ry:hyn kuuluva Soputyö. Soputyö on kunniaan liittyviä konflikteja ja väkivaltaa ennaltaehkäisevä järjestö. Pääasiallisesti sen asiakkaina ovat monikulttuuriset yksilöt, perheet ja yhteisöt, joiden parissa esiintyy kunniakäsitteisiin liittyviä haasteita. Opinnäytetyömme sai alkunsa tilaajan tarpeesta tehdä maahanmuuttajanuorille opas, jossa käsitellään kolmea (3) eri teemaa: seurustelu, avioliitto sekä seksi ja seksuaalisuus. Opas on kirjoitettu kulttuurisensitiivisesti, huomioiden maahanmuuttajanuorten erilaiset kulttuuri- ja uskontotaustat. Aineisto on kerätty laadullista tutkimusotetta käyttäen. Menetelmänä on käytetty teemahaastatteluja. Haastatteluja toteutettiin yhteensä viisi (5) haastattelua, kolme (3) asiantuntijahaastattelua ja kaksi (2) ryhmähaastattelua. Asiantuntijat olivat monikulttuurisen järjestötyön ammattilaisia, joilla on pitkä työkokemus alalta. Haastateltavina oli myös maahanmuuttajanaisten ryhmä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ryhmä. Tämän opinnäytetyön aihe yhteisöpedagogin ammattialalle ajankohtainen, koska Suomi on monikulttuurinen maa ja yhteisöpedagogien ydinosaamista on maahanmuuttajien parissa tehtävä työ. Opinnäytetyö vastaa lisääntyvään tarpeeseen ymmärtää erilaisten kulttuurien ominaispiirteitä. Opinnäytetyön tuotoksena syntyneen oppaan on tarkoitus tukea ammattilaisia käsittelemään oppaan teemoja maahanmuuttajanuorten kanssa työskennellessä.	
Asiasanat monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, seurustelu, avioliitto, seksuaalisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Mirva Hiekkänen & Stella Jakobson & Lilli Sivenius	Number of Pages 41 + 2
Title Between two cultures - a guide about dating, marriage and sexuality for immigrant youth	
Supervisor Tiina Valkendorff	
Subscriber and/or Mentor Sopotyö, Johanna Aapakallio	
Abstract The goal for our thesis is to explain and take a deeper look at the following themes: multiculturalism and multicultural families in Finland and differences between communal and individual culture. The thesis also explains what kind of challenges immigrant youth might face living in between different cultures. The subscriber of the product is Sopotyö, that is a part of Loisto Settlementti ry. Sopotyö aims to prevent honor related conflicts and violence in families and communities, especially those families and communities that might face honor related challenges. Data for the thesis was collected by using qualitative research methods. The data was gathered by doing five (5) theme interviews; three (3) professionals and two (2) immigrant groups. The product of our thesis is a guide for immigrant youth, that covers information about three (3) themes: dating & relationships, marriage and sex & sexuality. Finland is a multicultural country and that is why the themes of our thesis are current in today's society. Multiculturalism is strongly linked to community educators' competences and workfield. The product of the thesis; a guide for immigrant youth, is meant to support and help professionals discuss themes mentioned in the guide with immigrant youth.	
Keywords multicultural, immigrants, dating, marriage, sexuality	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJAN ESITTELY	8
3 KULTTUURI JA MONIKULTTUURISUUS: KÄSITTEITÄ JA NÄKÖKULMIA	10
3.1 Kulttuuri	10
3.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri	12
3.3 Kunniakäsitykset	16
3.4 Monikulttuurinen parisuhde ja perhe	18
3.5 ”Kolmas kulttuuri”	20
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
4.1 Tutkimusmenetelmät	22
4.2 Aineiston keruu	23
5 HAASTATTELUJEN TULOKSET	25
5.1 Seurustelu	25
5.2 Avioliitto	29
5.3 Seksi ja seksuaalisuus	32
6 TYÖN ARVIOINTI	35
LÄHTEET	39
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

“Annan sellaisen viestin nuorille naisille, että menkää opiskelemaan ja opiskelu on kaikista tärkein, se antaa tosi paljon. Kyllä rakkauskin tulee, ei ole kiire, miehiä löytyy, maailma on täynnä miehiä. Sit kun tiedätte kaikes-ta, voi mennä naimisiin ja pystyy nauttimaan myös siitä.” (Haastateltava maahanmuuttajanainen)

Opinnäytetyömme nimi on “Kahden kulttuurin välissä - opas maahanmuuttajanuorille”. Kahden kulttuurin välissä-lause viittaa opinnäytetyömme aiheeseen, jossa selvitetään erilaisia kulttuurien välisiä haasteita, joita Suomessa elävät maahanmuuttajanuoret saattavat kokea. Työmme aiheeseen liittyen tutkimme erityisesti käsityksiä avioliitosta, seurustelusta ja seksuaalisuudesta. Opinnäytetyön produktina syntyi opas maahanmuuttajanuorille, jonka teemoina ovat edellä mainitut seurustelu, avioliitto ja seksuaalisuus.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on avata taustoja mm. Suomessa esiintyvään monikulttuurisuuteen ja monikulttuurisiin perheisiin, yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin eroihin, maahanmuuttajanuoriin sekä näiden aiheiden ajankohtaisuuteen yhteiskunnassamme. Erityinen painotus opinnäytetyössämme on yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin erityispiirteet ja niiden huomioiminen sosiaalialan työkentällä. Oppaan sekä opinnäytetyön aihepiireistä käydään myös paljon keskustelua Suomen eri medioissa. Tämänkin takia, laajemmasta perspektiivistä katsoen, koemme oppaan ja opinnäytetyömme tarjoavan oman lisänsä aihepiirien tarkasteluun.

Oppaan tavoitteena on tarjota maahanmuuttajanuorille vaivattomammin heille kohdennettua tietoa seurustelusta, avioliitosta ja seksuaalisuudesta. Se, että maahanmuuttajanuori elää Suomessa, ei välttämättä takaa laadukasta ja riittävästi tietoa. Sopotyö -järjestön (jatkossa Sopus) työntekijät toivoivat oppaan toimivan myös maahanmuuttajanuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten apuna. Yhteisöllisessä kulttuurissa kasvaneet maahanmuuttajanuoret saattavat kokea paineita sovittaessaan yhteisönsä kulttuuria ja suomalaista kulttuuria yhteen, koska käsitykset ja tavat voivat poiketa toisistaan hyvinkin paljon.

Oppaasta löytyy perustietoa seuraavista aiheista:

- seurustelu ja suhteet (suojaikäraja, koskemattomuus, uskontorajat ylittävä parisuhde, tunnetaidot, lainsäädäntö jne.)
- avioliitto (avoliitto, avioero, uskonnollinen avioliitto, Suomen lainsäädäntö jne.)
- seksi (seksuaalisuus, seksuaaliterveys, ehkäisy, tunnetaidot, suojikäraja ja lainsäädäntö jne.)

Opas tulee vastaamaan Sopun asiakkaiden tarpeisiin. Opinnäytetyössämme tarkastelemme mm. yhteisöllisen ja yksilöllisen kulttuurin eroja sekä haasteita ja niiden vaikutusta maahanmuuttajanuorten elämään Suomessa.

Oppaan on tarkoitus toimia Sopun kautta työvälteenä kahden kulttuurin välissä eläville nuorille. Myös viranomaiset ja monikulttuuristen nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset voivat hyötyä oppaan tarjoamasta tiedosta. Valmiin oppaan on tarkoitus löytyä tulevaisuudessa Sopun materiaalipankista. Sopus on kertonut tekevänsä oppaasta myös paperisen version, joka on tarkoitus kääntää eri kielille ja se olisi näin ollen valmis annettavaksi suoraan nuorille. Oppaan on tarkoitus olla selkeä ja helppolukuinen, nuorille räätälöity, informatiivinen tietopaketti.

Opinnäytetyötä ja opasta varten tekemämme teemahaastattelut ovat kokemus- ja monikulttuurisuusasiantuntijuutta sen parhaimmassa muodossa. Opinnäytetyö itsessään tukee ja syventää oppaassa käsiteltyjä aiheita sekä kummankin merkityksellisyyttä yhteisöpedagogin työkentällä. Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin tammikuussa 2018 ja se valmistui toukokuussa 2018.

Seuraava lainaus korostaa opinnäytetyömme ajankohtaisuutta. Lainaamme kohtaa Helsingin Sanomien artikkelista, joka kertoo Irakin kurdi Beriwan Mahmoodista. Hän on työskennellyt Suomessa tulkkina mm. Maahanmuuttovirastolle, Helsingin poliisille ja käräjäoikeudelle. Artikkelissa Mahmood kertoi ajatuksiinsa siitä, miten kotouttamista ja ulkomaalaisten sopeutumista Suomeen voisi kehittää:

“Murrosikäisille pitäisi kertoa, mitkä ovat heidän oikeutensa Suomessa, ja mitkä ovat vanhempien oikeudet. Nuoret tulevat tänne ja näkevät tämän vapauden, eivätkä välttämättä osaa toimia oikein.

Naisille taas tulisi kertoa, mihin he voivat ottaa yhteyttä, jos mies on väkivaltainen tai pakkoavioliitto uhkaa. Samoin miehille pitäisi antaa ohjausta siitä, miten toimia kahden kulttuurin välissä.

Lapsille pitää antaa mahdollisuus elää tässä kulttuurissa. Muuten he ajautuvat nopeasti tilanteeseen, jossa joutuvat valehtelemaan vanhemmilleen ja salailemaan näiltä asioilta. Se luo paljon ongelmia.” (Bäckgren 2018)

Suomi ja suomalainen kulttuuri elävät suurta murroksen aikakautta. Suomi on nopeasti kansainvälistyvä maa, jossa asuu tänä päivänä ihmisiä monista eri maista ja kulttuureista. Verrattuna moneen muuhun maahan Suomi on kuitenkin pitkään ollut omissa oloissaan, jossa yksi kulttuuri on vallinnut. Monikulttuurisuus käsitteenä ei ole ollut puheenaiheena kovinkaan kauan, kun taas tänä päivänä se on uutisissa ja näkyvillä joka päivä.

Maailmalla vallitseva pakolaiskriisi on vaikuttanut myös Suomen turvapaikanhakija lukuihin. Viimeisen parin vuoden aikana turvapaikanhakijoita on saapunut Suomeen ennätysellisen paljon, 2015 jopa 32 476 henkilöä haki turvapaikkaa täältä (Sisäministeriö 2018). Voidaan siis sanoa, että Suomi elää murroksen keskellä, joka luo uusia haasteita yhteiskuntaamme. Ennen kaikkea se kuitenkin rikastuttaa olemassa olevaa kulttuuria ja tuo uusia näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten lasten määrä kaikkien alaikäisten lasten joukossa oli 2016 lopulla 7,5 % eli 81 000. Ulkomaalaistaustaisten lasten määrä Suomessa on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa (Tilastokeskus 2018.) Maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria kutsutaan usein “vieraskielisiksi”, sillä “maahanmuuttajanuori” voidaan tulkita monella tavalla. Kyseessä voi olla lapset ja nuoret, jotka ovat perheensä kanssa muuttaneet tänne tai ne jotka ovat täällä syntyneet, mutta jompikumpi tai molemmat vanhemmista ovat maahanmuuttajia (Miettinen 2018.) Monikulttuurisen taustan omaavan lapsen tai nuoren voi olla joskus vaikeaa määritellä omaa identiteettiään. Tunne, ettei kuulu oikein mihinkään, voi korostua etenkin silloin, jos oman elinpiirin eri kulttuurit

eroavat suuresti toisistaan (Roos 2009, 137.) Toisaalta taas yhteisöllisessä kulttuurissa positiivista on sen identiteetille luoma vankka pohja. Esimerkiksi Suomessa pitkään asunut maahanmuuttajanuori saattaa kokea yhteenkuuluvuutta johonkin etniseen yhteisöön, vaikka yhteistä kieltä ei enää olisi muiden yhteisön jäsenten kanssa (Holm & Van Dijken 2009, 161.)

Monikulttuurisuuden lisääntyminen Suomessa tuo suuria muutoksia myös yhteisöpedagogin työkentälle. Työntekijänä tulee osata kohdata monikulttuurisia yhteisöjä ja ihmisiä heidän tapojaan sekä tarpeitaan kunnioittaen. Monikulttuurisessa ohjauksessa kulttuurillisten erojen ymmärrys on avainasemassa toimivalle vuorovaikutukselle. Kulttuurierot voivat liittyä esimerkiksi kieleen, uskontoon tai perinteisiin. Yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien erot ovat yleensä kaiken taustalla. Yksilöllisessä kulttuurissa elänyt pitää ongelmat itsellään, mutta luottaa viranomaisen apuun, kun taas yhteisöllisissä kulttuureissa asioista puhutaan perheen ja ystävien kesken, eikä välttämättä osata tai haluta hakea apua ulkopuolisilta (Korhonen & Puukari 2013, 33-37.)

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJAN ESITTELY

Opinnäytetyön tilaajana on Sopu, joka on osa Loisto Settlementti ry:n toimintaa. Loisto Settlementti Ry (entinen Kalliolan Nuoret ry.) on pääkaupunkiseudulla toimiva poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton nuorisoyhdistys. Loisto Settlementti ry:n periaatteita ovat sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys. Sopun lisäksi Loisto Settlementti ry:n sisällä toimivat Espoon ja Helsingin Tyttöjen Talot, Poikien Talo, Saunalahden tukiasuntoyhteisö, Itä-Pasilan monikulttuurinen työ, Osallistava ja liikunnallinen teatterihanke sekä Silmu-toiminta.

Sopu toimi alunperin kehittämishankkeena vuosina 2012 – 2017 ja se sai pysyvän rahoituksen STEA:lta vuoden 2018 alussa. Sopun tavoitteena on ennaltaehkäistä kunniakäsityksiin liittyviä konflikteja ja väkivaltaa perheissä sekä yhteisöissä. Toiminnan kohderyhmänä ovat nuoret, perheet ja yhteisöt, joissa esiintyy kunniakäsityksiin liittyviä haasteita. Lisäksi Sopun työ on laadultaan suku-

puolisensitiivistä, luottamuksellista, sovittelevaa ja kunnioittavaa. Työn tarkoituksena on tukea ja tarjota välineitä kunnioittavaan vuorovaikutukseen nuorten, heidän vanhempiensa sekä yhteisön jäsenten välillä. Sopussa työskentelee kolme (3) työntekijää: kehittämisspäällikkö, vastaava Sopusu-työntekijä sekä Sopusu-työntekijä.

Sopuun voi ottaa yhteyttä:

1. Ennen kuin mahdollista väkivaltaa tapahtuu
2. Jos on epäilystä, että perheessä/yhteisössä on väkivallan uhkaa
3. Jos väkivaltaa on jo tapahtunut

Sopun toimintaan kuuluu sovittelevuus niin kokijan kuin tekijänkin välillä. Kaikkia osapuolia pyritään ymmärtämään ja rohkaisemaan kohti toimivaa sekä kaikkia osapuolia kunnioittavaa kommunikaatiota.

Sopu järjestää yksilötyön lisäksi erilaisia ryhmiä, leirejä ja koulutuksia. Ryhmissä toimii aina mukana Sopun työntekijän lisäksi vertaisohjaaja, joka toimii samalla tulkkina. Keväällä 2018 aktiivisia ryhmätoimintoja ovat:

- Darinkielisten naisten ryhmä
- Arabiankielisten miesten ryhmä
- Somalinkielinen äiti-tytär ryhmä
- HeSetan kanssa yhteistyössä toteutettu ryhmä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille

Ryhmiä ja yksilötyöskentelyä lisäksi Sopu järjestää koulutusta ja tarjoaa konsultointia viranomaisille, ammattilaisille sekä nuorille. Viranomaisille ja ammattilaisille on räätälöity kuusi (6) erilaista koulutusta, joita ovat: ”Kunnia yksilöllisessä ja yhteisöllisessä kulttuurissa”, ”Kunniaan liittyvien konfliktien ja väkivallan tunnistaminen”, ”Ratkaisumalleja kunniaan liittyviin konflikteihin”, ”Kunnian ja siveyden suojelemisen vaikutus nuoren ja perheen elämään”, ”Sukupuolirooleihin ja seksuaalisuuteen liittyvät erityiskysymykset kunniakäsitysten näkökulmasta” sekä toiminnallinen harjoitus jossa käsitellään kunniaan liittyvien konfliktien ratkaisutapoja. Nuorille Sopu tarjoaa ”Anna arvoo!”-nimisen toiminnallisen oppi-

tunnin, jossa käsitellään kunniaan liittyviä teemoja kuten seksuaalisuutta, kulttuurien törmäystä, samanarvoisuutta, sukupuolirooleja tms.

Idea tehdä opinnäytetyö Sopulle syntyi työharjoittelun ja Sopun Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelijoille pitämän esittelypäivän perusteella. Idea itse oppaasta tuli Sopun työntekijöiltä, jotka olivat vuosien mittaan huomanneet, minkälainen tarve perustietoa sisältävälle oppaalle olisi maahanmuuttajanuorille. Monet yhteisöllisistä kulttuureista tulevat nuoret voivat käsittää seurustelun, seksuaalisuuden ja avioliiton eri tavalla verrattuna suomalaisiin nuoriin. Useat Sopun asiakkaat tulevat sellaisista kulttuurisista tai uskonnollisista taustoista, joissa seurustelua ei pidetä hyväksyttävänä ja seksuaalisuuden katsotaan kuuluvan vain avioliittoon.

3 KULTTUURI JA MONIKULTTUURISUUS: KÄSITTEITÄ JA NÄKÖKULMIA

Avaamme tässä luvussa opinnäytetyön aiheen kannalta keskeisimpiä käsitteitä ja tarkastelemme niitä lähemmin. Tietoperustamme keskeisiä käsitteitä ovat: kulttuuri, yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri, kunniakäsitykset, monikulttuurinen perhe ja parisuhde sekä niin kutsuttu ”kolmas kulttuuri.”

3.1 Kulttuuri

Ymmärtääksemme yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin käsitteitä tulee alkuun avata hieman käsittelemällä sitä, mitä kulttuuri itsessään tarkoittaa. Terminä kulttuuri tulee latinankielisestä sanasta *cultura*, joka tarkoittaa ”maanviljelystä ja jalostusta”. Sen määrittelemisen yksiselitteisesti on kuitenkin vaikeaa; kulttuuri koostuu kokonaisuutena monesta osiosta. Näitä osioita ovat esimerkiksi uskonnot ja arvot, kielet, elinkeinot, muoti, musiikki, urheilu sekä elämäntavat. Kulttuurin avulla määritellään sekä yksilön että yhteisön identiteetti, jotka ovat usein kiinnittyneitä tiettyyn alueeseen. Jos jollakin alueella enemmistö ihmisistä puhuu samaa kieltä, omaa samat uskomukset ja tavat, on kyseessä valtakulttuuri.

Alueellisista kulttuureista puhuttaessa voidaan viitata myös kulttuuriseen suuralueeseen eli kulttuuripiireihin. Maailma on jaettu seitsemään (7) kulttuuripiiriin, joita ovat:

- länsimainen
- itäaasilainen
- kaakkoisaasilainen
- islamilainen
- afrikkalainen
- intialainen
- oseanialainen

Näistä kulttuuripiireistä länsimaalainen kulttuuripiiri jakautuu eurooppalaiseen, venäläiseen, angloamerikkalaiseen, latinalaisamerikkalaiseen, eteläafrikkalaiseen ja australialaiseen kulttuurialueeseen (Peda.net 2018).

Alueellisten erojen ja niihin vaikuttavien ominaispiirteiden lisäksi kulttuureja voidaan tarkastella myös muilla tavoin. Hollantilainen psykologi Geert Hofstede kehitti teorian, jonka mukaan kulttuuri koostuu kuudesta (6) ulottuvuudesta (Hofstede, Geert 2018.) Nämä ulottuvuudet ovat:

- Individualismi (*vs. kollektivismi*)
- Valtaetäisyys (*power distance*)
- Maskuliinisuus (*vs. feminiinisyys*)
- Epävarmuuden välttäminen (*uncertainty avoidance*) *vs.* epävarmuuden hyväksyminen

Ensimmäisessä ulottuvuudessa (*individualismi vs. kollektivismi*) Hofstede määrittelee, että individualistisessa ulottuvuudessa yksilölliset valinnat ja päätökset ovat odotettuja. Kollektiivisessä ulottuvuudessa puolestaan jokaisen tulisi "tietää oma paikkansa", ja jokainen paikka on määritelty yhteisön sääntöjen ja tapojen mukaisesti (Hofstede, 2018.)

Valtaetäisyyden (*power distance*) ulottuvuudessa ovat vastakkain tasa-arvo ja hierarkia. Tässä ulottuvuudessa arvioidaan vallan epätasaista jakautumista sekä sitä, kuinka pitkälle eri yhteisöjen ja organisaatioiden ns. heikoimmat jäsenet odottavat sen ulottuvan ja missä kohti he hyväksyvät tämän jaon (Hofstede, 2018.)

Maskuliinisuuden (*masculinity*) ulottuvuudessa ovat vastakkain maskuliinisuus ja feminiinisyys (*femininity*), eli eri sukupuoliin liittyvät odotukset. Maskuliinisuuden odotetaan edustavan kilpailuhalua, voimaa ja voimakkaita arvoja, ja feminiinisuuden pehmeitä ja tunteisiin perustuvia arvoja. Maskuliinisuuteen perustuvissa yhteisöissä tuetaan kilpailuhenkisyttä ja voimakkuutta. Feminiinisyteen perustuvissa yhteisöissä puolestaan tuetaan tasa-arvoisuutta ja empaattista ajattelua (Hofstede, 2018.)

Epävarmuuden välttämisen (*uncertainty avoidance*) ulottuvuudessa käsitellään epävarmuuden välttämistä suhteessa epävarmuuden hyväksymiseen. Epävarmuuden välttäminen ei liity sääntöjen noudattamiseen tai riskien välttämiseen; sillä viitataan siihen ahdistukseen ja pelkoon, jonka tuntemattoman kohtaaminen voi aiheuttaa (Hofstede, 2018.)

Näistä kulttuurin eri ulottuvuuksista individualismin vs. kollektivismiin ulottuvuus liittyy opinnäytetyömme aiheeseen eniten; Suomi on individualistisen (yksilöllisen) kulttuurin maa ja toisaalta hyvin moni maahanmuuttaja on peräisin kollektiivisen (yhteisöllisen) kulttuurin maasta. Tämän ulottuvuuden lisäksi myös valtaetäisyyden ulottuvuus linkittyy opinnäytetyöhömmme; yhteisölliset kulttuurit perustuvat useimmiten tiukkaan hierarkiaan, kun taas yksilöllisissä kulttuureissa vallitsee verrattain usein jonkinasteinen tasa-arvo.

3.2 Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri

Yksilöllinen kulttuuri on nimensä mukaisesti yksilöllisiä valintoja ja vastuuta korostava kulttuuri. Esimerkiksi pohjoismaalaiset kulttuurit ovat usein yksilöllisiä kulttuureja: yhteisön määrittelemät uskomukset tai tavat eivät vaikuta niin suuresti yksilöllisiin valintoihin. On kuitenkin hyvä muistaa, että yksilölliset kulttuurit

ovat alun alkaen syntyneet yhteisöllisen kulttuurin pohjalta. Suomessa elettiin ennen suurimmaksi osaksi pienissä maatalousyhteisöissä, joissa yhteisön käsitykset häpeästä tai kunniasta olivat vallitsevia. Esimerkiksi naisilla avioliiton ulkopuolinen raskaus oli häpeä, joka saattoi koskettaa koko perhettä. Toisaalta myös Suomessa oli aika, jolloin jokainen naimaton (alle 24-vuotias) ihminen joutui maksamaan ylimääräistä veroa naimattomuutensa takia (Yle 2012.)

Alla Väestöliiton sivuilta oleva taulukko, jossa on jaoteltu yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin eroja.

Taulukko 1: Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri

YKSILÖLLINEN KULTTUURI	YHTEISÖLLINEN KULTTUURI
Yksilö pienin elämänyksikkö	Yhteisö pienin elämänyksikkö, joka voi selviytyä elämästä
Yksilö päättää itse omista päämääristään ja tavoitteistaan.	Yhteisön tarpeet ja päämäärä ovat tärkeämpiä kuin yksilön.
Säännöt ja normit joustavat ja ne antavat yksilölle vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia.	Yksilön käyttäytymistä ohjaavat yhteisön päämäärä ja käyttäytymissäännöt sekä hänen roolinsa yhteisössä.
Kulttuurin monimuotoisuus, taloudellinen eriytyminen ja erilaisia elämäntapoja	Kulttuurin samankaltaisuus, taloudellinen yhdenmukaisuus ja ryhmän elämäntapa on säädelty.
Identiteetti on autonominen eli yksilö voi edustaa vain itseään. Yksilö on itse vastuussa teoistaan ja hänen tekemänsä rike tai virhe aiheuttaa häpeän tai nolouden tunteen vain hänelle itselleen.	Yksilö edustaa koko ryhmää. Yhteisön kunnia ja sen säilyttäminen tärkeää, ts. mikäli ryhmän jäsen ei toimi yhteisön edellyttämällä tavalla, hän tuottaa häpeää koko ryhmälle.
Kuuluminen useisiin ryhmiin ja ryhmän vaihtaminen on mahdollista. Ryhmän sisällä kilpailua eri yksilöiden välillä. Etäiset suhteet ryhmän jäsenten välillä sekä odotus, että jokainen huolehtii vain itsestään ja ydinperheestään.	Kuuluminen yhteen ryhmään tai vain muutama ryhmään. Ei kilpailua ryhmän sisällä. Tiiviit ja henkilökohtaiset kontaktit oman ryhmän sisällä sekä muodolliset ja varautuneet suhteet ryhmän ulkopuolisiin.

Arvoina mm. riippumattomuus, itsenäisyys, itseensä luottaminen, itsensä toteuttaminen, rohkeus, henkilökohtainen mukavuus ja nautinnonhaku.	Arvoina mm. riippuvaisuus, harmonia, auktoriteettien kunnioittaminen, turvallisuus ja toisten tarpeiden huomioon ottaminen.
Ydinperhe	Suurperhe
Vapaahko lastenkasvatus, jossa lapsella mahdollisuus itsenäisyyteen ja omiin valintoihin. Vuorovaikutus perheen sisällä avointa ja vapaata. Malli sosiaaliseen käyttäytymiseen ikätovereilta.	Lasten osallistuminen työntekoon, vanhempien kunnioitus ja totteleminen erittäin tärkeää. Vuorovaikutus perheen sisällä muodollista. Malli sosiaaliseen käyttäytymiseen vanhemmilta
”Nuoruuden palvonta”	Vanhusten kunnioittaminen
Helpohko liikkua yhteisössä ja solmia uusia kontakteja, kunhan hallitsee etiketin tietynlaiseen kommunikointiin. Kontaktit pinnallisia. Yksilökeskeisyys. Viestintä on epämuodollista. Suora viestintä, asioiden suora esittäminen	Yhteisön sisällä kanssakäyminen perustuu luottamukseen ja toisen tuntemiseen. Yhteisön ulkopuolisten ensimmäiset (liike) kontaktit tapahtuvat välikäsien kautta. Yksilön status ja rooli tärkeää. Viestintä on muodollista. Epäsuora viestintä, asioiden sanominen peitellysti hienovaraisten vihjeiden avulla. Kommunikoinnissa pyrkimys harmonian säilyttämiseen ja sopusointuun. Konflikteja on vältettävä.
Yksilölliseen kulttuuriin liittyy usein yksiaikaisuus ja pieni valtaetäisyys.	Yhteisöllisyys on usein yhteydessä moniaikaisuuden ja suuren valtaetäisyyden kanssa.
Alueeseen kuuluvat Länsi- ja Pohjois-Eurooppa, Pohjois-Amerikka ja Australia	Alueeseen kuuluvat Aasia, Afrikka, Etelä- ja Keski-Amerikka sekä Itä- ja Etelä-Eurooppa. Noin 70 % maailman väestöstä.

(Kanervo & Saarinen 2004, Väestöliitto)

Yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin iso erottava tekijä on perhekäsitys. Perhekäsitys koostuu yksilön identiteetistä, perheen sisällä vallitsevista ihmissuhteista sekä omasta suhteesta vallitsevaan ympäristöön. Toinen erottava tekijä yksilöllisen ja yhteisöllisen kulttuurin välillä on käsitys kunniaista.

Minäkeskeisyys ja valinnanvapaus ovat määritteleviä tekijöitä yksilöllisessä kulttuurissa. Yksilöllisessä kulttuurissa elävän ihmisen ei välttämättä tarvitse perus-

tella esimerkiksi ihmissuhteisiin, opiskeluun- tai työhön liittyviä valintojaan perheelleen tai yhteisölleen. Yksilö on vastuussa teoistaan ja valinnoistaan lähinnä itselleen ja yhteiskunnalle; häpeän tuottaminen tai kunnian saavuttaminen ovat merkitseviä vain kyseiselle henkilölle. Suomalaisessa, tai muissa pohjoismaalaisissa kulttuureissa, on erilaisia käsityksiä liittyen häpeään ja kunniaan.

Perhekäsitykset poikkeavat myös toisistaan; yksilöllisen kulttuurin perhekäsitys on yhtä kuin ydinperhe, joka sisältää vanhemmat sekä heidän lapsensa. Vanhempien tavat ja uskomukset siirtyvät lapsille, mutta lasten ei odoteta elävän täsmälleen samoin kuin vanhempiansa. Käsite omasta yhteisöstä voi sisältää muitakin kuin oman ydinperheen, mutta muista kuin omasta ydinperheestä ei tarvitse ottaa vastuuta. Esimerkiksi huonossa taloustilanteessa eläviä sukulaisia ei tarvitse tukea rahallisesti (Väestöliitto 2018.)

Yhteisöllisessä kulttuurissa yksilö määrittelee elämänsä ja identiteettiään yhteisön määrittelemien sääntöjen, tapojen ja arvojen mukaan. Yksilö edustaa aina yhteisöään ja hänen asenteensa, arvonsa, uskomuksensa ja mielipiteensä tulevat yhteisöstä. Yhteisöllisiä kulttuureja ovat mm. Lähi-idän maat, Aasia, Afrikka, Etelä- ja Keski-Amerikka sekä Itä- ja Etelä-Eurooppa. Me-henkisyys on yhteisöllisissä kulttuureissa vahva ja ydinperheen käsitettä ei sinänsä ole; perhe muodostuu koko suvusta (Väestöliitto 2018.)

Yhteisöllisten kulttuurien ominaispiirteisiin kuuluu perinnekeskeisyys, patriarkaalisuus sekä vahvat kunnikäsitukset. Perinteitä noudatetaan tarkasti ja miehet ovat usein valta-asemassa. Kunnian vahvistaminen ja säilyttäminen ovat ensiarvoisen tärkeitä näissä yhteisöissä. Kunnia ja häpeän välttäminen ovat usein kytköksissä seksuaalisuuteen, erityisesti naisten seksuaalisuuteen ja sen vartiointiin. Kunniallinen nainen on ”puhdas” (neitsyt) ennen naimisiinmenoa ja kunniallinen mies taas omaa kunnialliset perheenjäsenet. Kunnian rikkomisesta ja häpeän tuomisesta perheelleen ja yhteisölleen saatetaan rangaista ankarasti; äärimmillään ne johtavat kunniaan liittyvään väkivaltaan ja jopa kunniamurhaan asti. Väkivallalla tai kunniamurhalla voidaan ”puhdistaa” yhteisön kunnia (Aapakallio 2014, 3.)

Opinnäytetyömme käsittelee erilaisia haasteita, joita kahden kulttuurin välissä elävät nuoret voivat kohdata Suomessa. Yhteisöllisessä kulttuurissa juurensa saaneena, mutta Suomessa kasvaneena voi kokea monenlaisia ristiriitoja; miten pukeutua, miten käyttäytyä, mikä on sallittua ja mikä ei ja mistä saa tietoa. Vanhemmat saattavat säädellä nuorten saamaa tietoa, mikä voi johtaa siihen, ettei nuori saa oikeanlaista ja laadukasta tietoa. Jos oletetaan ettei yhteisöllisissä kulttuureissa ole käsitystä seurustelulle, voi olettaa, että yhteisöllisen kulttuurin nuoren saattaa olla vaikea sopia suhteita yksilöllisen kulttuurin nuoren kanssa.

Lähtökohdat ja taito- sekä tietotasot voivat olla täysin erilaiset. Tällöin voi tapahtua myös niin, etteivät odotukset ja todellisuus kohtaakaan ja tästä syntyy ristiriitoja. Ristiriitojen välttämiseksi kommunikoinnin tulisi olla mahdollisimman avointa ja kunnioittavaa, eikä kumpikaan osapuoli saisi olettaa asioita. Esimerkiksi haastatteluissamme nousi esiin hyvän ja kunnioittavan kommunikaation merkitys tilanteessa, jossa kahden eri kulttuurin edustajat ovat suhteessa keskenään.

3.3 Kunnia käsitykset

Kunniaan liittyvästä väkivallasta puhutaan usein mediassa, tosin erheellisesti "kunnia väkivaltana". Syy, miksi kunnia väkivalta on erheellinen käsite, johtuu siitä, että kunniaan liittyvät käsitykset voivat johtaa väkivaltaan. Kunnia itsessään ei johda väkivaltaan. Ominaista kunniaan liittyvässä väkivallassa on se, että sillä on yhteisön hyväksyntä (Holm & Van Dijken 2009, 161).

Yhteisöllisten kulttuurien ominaispiirteisiin kuuluu käsitys kunnia, sekä sen vastakohtana häpeä. Myös länsimaisissa yhteiskunnissa on erilaisia käsityksiä kunnia, mutta ne eivät ole niin vahvoja kuin monissa yhteisöllisissä kulttuureissa. On kuitenkin hyvä muistaa, että samasta maasta kotoisin olevilla yhteisöllisen kulttuurin jäsenillä ei välttämättä ole täsmälleen samoja kunniaan liittyviä käsityksiä tai sääntöjä (Ihmisoikeusliitto 2016, 40.)

Yhteisöllisissä kulttuureissa kunnia on koko yhteisön vastuulla; jos yksilö menettää kunniansa esimerkiksi omilla teoillaan, koko yhteisön kunnia menetetään. Häpeällinen yhteisön jäsen häpäisee koko yhteisönsä.

Kunnia liitetään yleensä vahvasti yhteisön naispuolisten jäsenten käyttäytymiseen, erityisesti heidän seksuaalisuuteensa. Myös pukeutumis- ja käyttäytymissäännöt linkittyvät kunnian ylläpitämiseen; naisten siveellinen pukeutuminen ja käytös miesten seurassa on osa kunnian ylläpitämistä. Myös avioliiton suhteen kunniallisuuden vastuu on lähinnä naisella; hänen tulee olla neitsyt avioliittoa solmiessaan. Useimmiten miehen kunnia taas riippuu hänen kyvystään suojella perheensä/sukunsa naisia häpeältä; samalla kuitenkin odotetaan, että myös mies käyttäytyy kunniallisesti. Miesten ja poikien kunnian menettämiseen liittyvät usein alkoholin tai huumeiden käyttö sekä aviorikokset. Usein yhteisöllisissä kulttuureissa ei myöskään hyväksytä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä; näihin vähemmistöihin kuuluvat ovat suurella vaaralla joutua kunniaan liittyvän väkivallan uhriksi. Esimerkiksi homoseksuaaleja miehiä saatetaan painostaa solmimaan avioliitto naisen kanssa (Pajuriutta 2017).

Kunnian säilyttämiseen voi liittyä myös oikean tiedon jakamisen rajoittaminen. Maahanmuuttajanuorten vanhemmilla saattaa olla oletuksia, että esimerkiksi koulussa annettava seksuaalikasvatus altistaa nuoria harrastamaan esiaviollista seksiä.

Kunniaan liittyvän väkivallan äärimmäisin muoto on kunniamurha. Yleensä uhri on nainen ja tekijänä hänen perheensä miespuolinen jäsen/jäsenet. Ruotsissa vuonna 2002 tapahtuneen 26-vuotiaan kurdinaisen kunniamurha järkytti myös suomalaisia. Naisen murhasivat hänen isänsä ja veljensä. Murhan syyn kerrottiin olevan naisen ruotsalainen poikaystävä, jota perheen miehet eivät hyväksyneet (Yle 2002.) Suomessa ei ole selkeitä kunniaan liittyvän väkivallan tilastoja ja kunniamurhat ovat ilmiönä todella piilossa. Kunniamurhan yrityksiä on kuitenkin tiedossa muutamia; irakilainen mies tuomittiin Helsingissä vuonna 2015 vankilaan kahdeksi (2) vuodeksi siskonsa kunniamurhan suunnittelemisesta (Helsingin Sanomat 2015.)

3.4 Monikulttuurinen parisuhde ja perhe

Monikulttuurisuus-käsitteen erilaiset käyttötavat voivat aiheuttaa ristiriitoja. Toiselle monikulttuurisuus tarkoittaa ääri-islamia, jollekin toiselle suvaitsevaisuutta. Käsite sinänsä on erikoinen, sillä ei edes ole olemassa mitään kulttuuria, joka ei olisi monikulttuurinen (Leppävuori 2015.)

Monikulttuurisuus väestöllisenä tosiasiana eroaa monikulttuurisuuden politiikasta ja multikulturalismista. Väestöllisenä tosiasiana katsottuna monikulttuurisuutta voidaan kutsua eleyksi kokemukseksi moninaisuudesta. Kun yhteiskunnassa puhutaan eri kieliä, toteutetaan erilaisia tapoja, arvoja ja traditioita sekä uskontoja, kyseessä on monikulttuurinen yhteiskunta (Malik 2016, 76.) Kuten huomaamme, näyttäytyy monikulttuurisuus -termi usein haasteellisena ja monitulkintaisena. Puhuessamme opinnäytetyössämme monikulttuurisuudesta tarkoitamme sillä yhteiskunnan etnistä ja kulttuurista monimuotoisuutta.

Maailman globalisoituessa yleistyvät monikulttuuriset parisuhteet ja perheet myös Suomessa. Suomalaiset avioituvat yhä useammin ulkomaalaisten kanssa, ja tämän päivän Suomessa se ei ole enää mikään ihmettelyn aihe.

Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana miesten solmimat monikulttuuriset avioliitot ovat nelinkertaistuneet, kun taas naisten solmimat avioliitot ulkomaalaisen kanssa ovat kaksinkertaistuneet. Suomalaisten miesten ulkomaalaiset puoliset tulevat useimmiten Thaimaasta, Venäjältä tai Virosta. Suomalainen nainen taas avioituu enimmäkseen yhdysvaltalaisen, brittiläisen tai ruotsalaisen miehen kanssa, Marokosta ja Turkista myös on verrattain paljon aviomiehiä. Erikoinen huomio 2016 vuodelta on se, että suomalaiset naiset avioituivat entien irakilaisien miesten kanssa. Se voi osittain selittyä turvapaikanhakija-aallolla, joka 2016 toi Suomeen tuhansia irakilaisia turvapaikanhakija miehiä (Vihavainen 2018.)

Monikulttuurinen parisuhde tai avioliitto tarkoittavat suhdetta, jossa molemmat osapuolet ovat eri kulttuureista. He voivat olla kotoisin eri maista, puhua eri kieltä tai kuulua eri uskontokuntiin. Parisuhteessa, joissa puolisoilla on sama etni-

nen tausta, mutta toinen puolisoista on syntynyt muualla tai asunut pitkään poissa lähtömaastaan, lasketaan monikulttuuriseksi parisuhteeksi. Väestöliiton mukaan Suomessa muodostuu vuosittain noin 3 000 monikulttuurista paria ja tällä hetkellä niitä arvioidaan olevan yhteensä noin 55 000. Monikulttuuriset parisuhteet tulevat lisääntymään myös tulevaisuudessa (Väestöliitto 2018.)

Tilastojen valossa monikulttuuriset avioliitot päättyvät muita avioliittoja useammin avioeroon. 2016 suomalaisnaisten avioliitot purkautuivat useimmiten gambialaisten, ghanalaisten, marokkolaisten, tunisialaisten ja nigerialaisten miesten kanssa. Suomalaismiehet erosivat ulkomaalaisista vaimoistaan huomattavasti vähemmän. Syitä näihin eroihin on useita, mutta erilaiset kulttuuritaustat voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä ja kitkaa parien välille. Usein ne korostuvat lapsen saannin myötä, jolloin omia aatteita ja periaatteita halutaan myös välittää jälkikasvulle. Työttömyys ja muut työnteosta johtuvat seikat ovat myös tavallisia syitä, jotka johtavat monikulttuuristen parien eroihin (Laitinen & Vihavainen 2018.)

Viertola-Cavallarin mukaan eläminen parisuhteessa, jossa puolisoilla on eri uskonnot, näyttäytyy usein haasteellisena. Suhteeseen voi muodostua haasteita mm. sen takia, että uskonnolliset käsitykset perustuvat siihen, että oma uskonto on jumalalta tullut, absoluuttisen oikea näkemys. Jos puoliso suhtautuvat eri tavalla uskontoon, tai jos uskonto ymmärretään ehdottomina sääntöinä, se saattaa luoda ristiriitoja avioparin välille. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, missä halutaan muuttaa toista tai ei kyetä kunnioittamaan toisen henkilökohtaisia näkemyksiä uskoon liittyen. Kumppaneiden samankaltaisuus uskonnollisuuden suhteen on yhteydessä avioliiton tyytyväisyyteen, kestoon ja sitoutumiseen (Väestöliitto 2018.)

Joskus toinen puolisoista saattaa luopua uskostaan kumppaninsa tähden. Tämä aiheuttaa usein ongelmia ja kitkaa parisuhteeseen, erityisesti jos oma usko on ollut siitä luopuneen identiteetin osa tai jos kumppani on painostanut asian suhteen (Oksi-Walter, Roos & Viertola-Cavallari 2009, 38.)

Usein uskonto vaikuttaa ihmisen elämässä laajalti ja liittyy siihen kokonaisvaltaisesti, myös seksuaalisuuteen liittyvien asioiden suhteen. Esimerkiksi Katoli-

laisuudessa ja islaminuskossa kuulumista johonkin seksuaalivähemmistöön, esiaviollisten suhteiden harjoittamista tai abortin tekemistä ei pidetä hyväksyttävänä. Uskonto voi vaikuttaa myös siihen, millaisina miesten ja naisten roolit nähdään, velvollisuuksineen sekä oikeuksineen. Ulkoinen habitus, mitkä ruoka-aineet ovat sallittuja tai kiellettyjä, ovat myös asioita, mitkä vaihtelevat riippuen uskonnosta. Uskontorajat ylittävässä liitossa onnistutaan parhaiten, jos puoliset kunnioittavat toistensa vakaumusta ja ovat valmiita tekemään kompromisseja yhteisen hyvän nimissä. Tällaisten liittojen lapset kasvavat ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta (Väestöliitto 2018.)

Joissain kulttuureissa eri uskontoryhmään kuuluminen voi olla este naimisiinmenolle. Esimerkiksi islamin mukaan musliminaiset saavat mennä naimisiin vain muslimimiehen kanssa. Kuitenkin islamin mukaan muslimimiehen on mahdollista mennä naimisiin kristityn tai juutalaisen naisen kanssa, kunhan lapset kasvatetaan muslimeiksi. Avioituminen ei ole sallittua, jos kyseessä on muslimimies ja ateistinainen (Väestöliitto 2018.)

Se, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei, vaihtelee eri uskontojen ja kulttuurien välillä. Parisuhde, jossa puoliset ovat yhdistäneet omat erilaiset uskontonsa, onnistuu parhaiten silloin kun uskonnollisilla rituaaleilla ei ole merkittävää roolia kummankaan elämässä (Väestöliitto 2018).

3.5 ”Kolmas kulttuuri”

Kaikissa parisuhteissa on mukana elementtejä kummankin osapuolen taustoista, uskomuksista ja lapsuudenkodin kokemuksista. Kun pariskunta päättää perustaa perheen, tulevat nämä elementit erityisen näkyviksi heidän yhteisessä arjessa ja perhe-elämässä. Jokaisen perheen oma sisäinen kulttuuri on omanlaisensa ja erilainen kuin muilla. Monikulttuurisessa parisuhteessa, jossa kulttuurirajat rikkoutuvat, on väistämättä elementtejä myös kummankin puolison kulttuureista. Tämän kaltaisissa suhteissa ei siis ole vain kahta erillistä kulttuuria, joiden kanssa eletään rinnakkain, vaan heille muodostuu niin sanottu ”kolmas kulttuuri” (Väestöliitto 2018.)

Kolmannessa kulttuurissa - joka on muodostunut perheen sisällä - on mukana molempien puolisoiden tärkeiksi katsomia asioita kummankin kulttuurista. Puolisot tekevät yhteisen ratkaisun sen suhteen, missä määrin painotetaan eri kulttuureja, sen mukaan mikä tuntuu heille luontevimmalta ja parhaalta. Tämä edellyttää kummaltakin sopeutumista, kykyä tehdä kompromisseja ja ymmärrystä omaa sekä toisen kulttuuria kohtaan (Väestöliitto 2018.) Lähes jokaisessa parisuhteessa jossain vaiheessa tulee eteen ongelmia, erimielisyyksiä ja ristiriitoja. Tavot toimia parisuhteen ristiriitatilanteissa kumpuavat omasta kulttuurista ja yksilön aikaisemmista kokemuksista. Kahden kulttuurin suhteissa ristiriitojen ratkaiseminen saattaa edellä mainitun takia olla haastavampaa kuin saman kulttuuritaustan omaavilla pareilla. Yleensä kyky ymmärtää erilaisia kulttuurisia tapoja ja ajattelumalleja edistää ristiriitojen käsittelemistä.

Alla oleva taulukko näyttää miten eri tavoin länsimainen ja ei-länsimainen ihminen voi kokea konfliktitilanteet:

Taulukko 2: Länsimainen ja ei-länsimainen

LÄNSIMAINEN	EI-LÄNSIMAINEN
oikaisen vääryyden	ylläpidän harmoniaa
välittäjän pitää olla neutraali	välittäjän pitää olla arvovaltainen henkilö
sovittelu on epävirallista	sovittelu on virallista
yksinkertaisten konfliktteja	hyväksyn monimutkaisuuden
riskinotto on hyväksyttävää	riskit ovat vähemmän hyväksyttäviä
suosin välittömiä ratkaisuja	ajalliset takarajat eivät ole tärkeitä
suosin kirjallisia sopimuksia	kirjalliset ja suulliset sopimukset yhtä tärkeitä
riippuvuus on heikkoutta	riippuvuus on olennaista
asioilla on aina jokin syy	asioilla on monta syytä

historialla ei ole merkitystä	historia vaikuttaa kaikkeen
riita täytyy saada näkyväksi	ennaltaehkäistään piilossa olevia ristiriitoja
tunteet ilmaistaan selkeästi	tunteet ilmaistaan hillitysti
konflikti on epäonnistumista	konflikti on väistämätön osa arkipäivää
virheen myöntäminen on tärkeää	toisen kasvojen säilyttäminen on tärkeää

(Ekholm & Salmenkangas 2008, Väestöliitto)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme on tehty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta käyttäen. Opinnäytetyön aineiston keruuta varten teimme viisi teemahaastattelua. Halusimme kerätä tietoa haastateltavilta heidän käsityksistään sekä kokemuksistaan liittyen kahden kulttuurin välissä elämiseen ja oppaassamme käsiteltäviin teemoihin.

4.1 Tutkimusmenetelmät

Laadullinen tutkimusote oli alusta alkaen selvä valinta opinnäytetyömme aiheita ja tavoitteita ajatellen. Laadullinen tutkimus mahdollistaa syvällisemmän perehtymisen tutkittavaan ilmiöön sekä sen analysoimiseen. Halusimme valitun menetelmän avulla saada esiin uusia näkökulmia ja aitoja mielipiteitä. Siihen kvalitatiivinen tutkimus on omiaan. Sen tavoitteena ei ole todentaa jo olemassa olevia väitteitä, vaan löytää jotain uutta ja haastaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 52). Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään saatavan tiedon laatuun, ei määrään.

Tutkimusmenetelmänä meillä oli teemahaastattelut. Teemahaastatteluihin päädyimme, koska koimme sen olevan hyödyllisin tapa saada tietoa tarkastelemamme aiheen ympäriltä. Puolistrukturoitu haastattelu antoi tilaa myös näkökulmille, joita emme olleet välttämättä kysymyksiä laatiessa osanneet ottaa huomioon. Pystyimme myös kysymään tarkentavia lisäkysymyksiä, koska etukäteen laadittu teemoiteltu haastattelurunko mahdollisti poikkeamisen. Strukturoitu haastattelu taas eroaa edellisestä siinä, että siinä kysymysten järjestyksessä ja muodolla on merkitystä (Hirsjärvi & Hurme 1995, 36). Teemahaastattelut ovat sopiva menetelmä silloin, kun haastateltava joukko on suhteellisen pieni ja käsiteltävät aihealueet ovat henkilökohtaisia.

4.2 Aineiston keruu

Aineistoa kerättiin tekemällä viisi haastattelua, kaksi ryhmähaastattelua ja kolme yksilöhaastattelua. Haastattelemamme asiantuntijat ovat kokeneita järjestöalan asiantuntijoita, jotka tekevät töitä monikulttuuristen yksilöiden ja ryhmien parissa. Asiakasryhmä on laaja: nuoret, perheet ja yhteisöt. Haastattelimme näitä kolmea asiantuntijaa, koska heidän asiantuntijuutensa liittyy vankasti opinnäytetyömme aiheeseen.

Kahteen ryhmähaastatteluun valikoitui mukaan maahanmuuttajanaisten ryhmä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä edustava ryhmä. Opinnäytetyön tilaaja auttoi haastateltavien etsinnässä. Halusimme myös sen takia haastatella kahta erilaista ryhmää, että saisimme syvempää analyysiä ja moninaisempaa näkökulmaa tarkastelussa oleviin aihepiireihin. Haastateltavat olivat kaikki asuneet Suomessa jo useampia vuosia, joten heillä oli vertailupintaa kahden eri maan ja kulttuurin tapoihin.

Haastattelut tehtiin kasvotusten, paitsi yksi yksilöhaastattelu, joka toteutettiin sähköpostitse. Haastattelupaikkana toimivat Sopun tilat, joissa meillä oli käytössä oma, rauhallinen huone. On tärkeää, että haastattelupaikka valitaan huolella, jotta voidaan luoda turvallinen olo kaikille haastattelussa mukana oleville. Jokainen haastattelu meni mielestämme todella hyvin ja saimme aikaan hedelmäl-

listä keskustelua. Ilmapiiri oli mutkaton ja lämmin, josta kertoi lukuisat yhteiset naurut haastateltavien kanssa.

Molemmissa ryhmähaastatteluissa oli paikalla tulkki, koska haastateltavat eivät puhuneet suomea riittävästi, jotta kommunikaatio olisi ollut sujuvaa. Kummasakin haastattelussa tulkki oli myös haastateltaville entuudestaan tuttu, joka edisti rentoa keskusteluilmapiiriä. Nauhoitimme haastattelut, johon meillä oli haastateltavien suostumus. Kerroimme myös, että kaikki materiaali on luottamuksellisesti vain meidän käytössämme tämän opinnäytetyön tekoa varten ja käsitellään anonymisti, jotta haastateltavien yksityisyys on suojattu.

Haastattelurungot laadimme Sopulle tekemämme oppaan kolmen aihepiirin ympärille. Kolmena pääteemana oli siis seurustelu, avioliitto sekä seksi ja seksuaalisuus. Haastattelurunkoja oli kaksi (2), yksi asiantuntijoita varten, toinen ryhmähaastatteluihin (liite 1 ja 2). Haastattelurunkoja muokkasimme sen mukaan, teimmekö asiantuntijahaastattelua vai ryhmähaastattelua.

Haastatteluiden jälkeen litteroimme eli kirjoitimme tekstimuotoon kaikki äänitykset. Kaiken kaikkiaan litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 34 sivua. Litteroimme haastattelut sanatarkkaan, paitsi että yksi asiantuntijahaastattelu oli hieman hankala litteroida sanatarkasti epäselvän ääntämisen vuoksi. Myös toisesta ryhmähaastattelusta jätimme litteroimatta muutamat hyvin yksityiskohtaiset ja henkilökohtaiset kertomukset, sillä katsoimme, että tiedot eivät olleet tämän opinnäytetyön kannalta olennaisia.

Litteroinnin jälkeen teemoittelimme aineistosta nousevia työmme kannalta oleellisia tuloksia kolmen otsikon alle: seurustelu, avioliitto sekä seksi & seksuaalisuus. Teemoittelu eroaa luokittelusta siten, että siinä painotetaan sitä mitä kustakin teemasta on sanottu. Teemoittelu mahdollistaa paremmin myös vertailun aineistoista nousseitten samankaltaisten vastausten välillä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105-107.) Litteroinnin ja teemoittelun jälkeen pääsimme analysoimaan tuloksia.

5 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Tässä kappaleessa tarkastelemme haastatteluaineistosta nousseita keskeisiä näkökulmia. Kuten edellisessä luvussa kerroimme, haastattelimme kolmea (3) asiantuntijaa sekä kahta (2) ryhmää; maahanmuuttajanaisia ja seksuaali- ja sukupuoliyhteisöryhmää. Haastattelujen tulokset on jaettu kolmeen (3) osaan: seurustelu, avioliitto, seksi ja seksuaalisuus.

5.1 Seurustelu

“Me olemme kaikki tältä samalta pallolta, samasta maailmasta. Siinä ei ole mitään pelottavaa, jos toinen on eri maasta tai kulttuurista, se on ihan ok minulle. Tärkeämpää on, että ymmärrämme toisiamme ja meillä on rakkaus.” (Haastateltava)

Haastatteluissa olimme kiinnostuneita kuulemaan haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia koskien seurustelua. Toiveenamme oli saada aikaiseksi informatiivista ja omakohtaista keskustelua aiheeseen liittyen.

Maahanmuuttajaperheissä voi eri sukupolvien välille syntyä erilaisia näkemyksiä siitä, miten uuden kotimaan kulttuuriin tulisi suhtautua. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kehitykseen vaikuttaa uuden asuinmaan sosiaalinen ympäristö. He elävät kahden kulttuurin välissä, omaksuen uuden asuinmaansa arvoja ja tapoja. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten vanhemmille uuden kulttuurin tapojen ja arvojen sisäistäminen ei ole aina haluttua, tai ne voidaan kokea jopa uhkaksi. Erilaisten arvojen voidaan kokea mitätöivän niitä arvoja, joita vanhemmat ovat omassa kotimaassaan ja kulttuurissaan sisäistäneet (Schubert 2007, 68.)

Asiantuntijoiden näkemykset olivat yhtenäisiä Schubertin edellä mainittujen näkemysten kanssa. Asiantuntijoiden mukaan monet maahanmuuttajanuoret Suomessa asuessaan huomaavat seurustelun olevan yhteiskunnassamme hyväksyttävää ja haluaisivat myös itse seurustella tai jo seurustelevat. Nuorelle voi syntyä iso ristiriita seurustelun suhteen, kun Suomessa sen ajatellaan olevan

hyväksytyä ja sallittua, mutta perheen sekä yhteisön puolesta taas seurustelu nähdään kiellettynä.

Asiantuntijat kertoivat, kuinka heidän mielestään seurustelusta olisi tärkeää antaa tietoa maahanmuuttajanuorille. Nuorille tulisi kertoa seurustelusta erityisesti sen takia, koska tietoa siihen liittyen ei yleensä saada kotoa ja usein perhe tai yhteisö ei hyväksy nuoren seurustelua. Se, ettei sitä pidetä hyväksyttävänä, johtuu usein uskonnollisista tai kulttuurisista syistä.

Maahanmuuttajaperheen kokemukset ja integroituminen uuden maan kulttuuriin voivat jopa perheen sisällä poiketa toisistaan paljonkin. Eri sukupolvien, perheiden, vanhempien ja lasten välillä voi syntyä sisäisiä jännitteitä, joista aiheutuu merkittäviä haasteita (Korhonen & Puukari 2013, 367.)

“Niit nuoria jotka on niinku pienenä tullut tai syntyny täällä ja he on kasvanu suomalaisessa yhteiskunnassa. Kun he näkee ympärillään miten yhteiskunta suhtautuu vaikka seurusteluun ja seksuaalisuuteen. Ja sit silti jos vanhempien ajatuksena on se, että pitää olla vähä erilailla siellä kotona tai kasvatuus on vähän tiukempi”. (Asiantuntija)

Nuori saattaa aloittaa seurustelun, mutta tekee sen salaa perheeltään sekä yhteisöltä, peläten heidän suhtautumistaan asiaan. Nuori voi joutua myös mahdolliseen vaaraan tai tulla jopa uhatuksi, jos seurustelu paljastuu. Tämä voi asiantuntijoiden mukaan johtaa tilanteeseen missä nuori on niin kutsutusti “puun ja kuoren välissä” halutessaan miellyttää seurustelukumppaniaan ja myös samalla vanhempiaan sekä yhteisöä. Seurustelukumppani saattaa ihmetellä salailua tai sitä miksei hän saa tavata kumppaninsa vanhempia. Tämä aiheuttaa stressiä nuorelle. Se, että ymmärtää erilaisia kulttuureja, ei tarkoita, että pitäisi hyväksyä niiden kaikki tavat ja arvot ilman kyseenalaistamista. Joissain kulttuureissa saattaa olla myös tapoja, jotka loukkaavat ihmisoikeuksia (Korhonen & Puukari 2013, 370).

“Ja sitten siinä on vaarana myös se jos niinku toivoo, että olisi silleen ku niinku suomalaiset ystävänsä. Et saisi seurustella ja voisi niinku toteuttaa seksuaalisuuttaan niinku haluaa. Niin sitten siinä, näillä meiän kohderyhmään kuuluvilla on sit se vaara, että he joutuu vanhempien, tai sukulaisien, tai yhteisön taholta sitte uhatuksi tai voi joutuu vaaraan.” (Asiantuntija)

Asiantuntijoiden mukaan joissain tapauksissa nuoren seurustelukumppani saattaa myös painostaa haluavansa tavata kumppaninsa vanhemmat tai jopa kiristää seurusteluun liittyen. Esimerkiksi jos nuoresta on intiimejä valokuvia tapailun tai seurustelun ajalta, saattaa toinen osapuoli kiristää ja uhkailla kertovansa yhteisölle seurustelusta kuvien avulla.

Haastattellessamme asiantuntijoita nousi esiin, että ongelmia voi aiheuttaa myös se, että nuoren saattaa olla vaikeaa tiedostaa omia rajojaan suhteissa, sillä joku muu on määrittänyt ne hänen puolestaan. Nuori saattaa helposti ajautua epätaasa-arvoiseen suhteeseen, missä hän tekee kaiken seurustelukumppanin toiveiden mukaisesti, kykenemättä tunnistamaan tai toteuttamaan elämäänsä omien toiveidensa mukaisesti.

Asiantuntijat kertoivat, että nuoria jotka haluaisivat seurustella, saatetaan painostaa avioliittoon perheen tai yhteisön taholta. Seurustelua ei pidetä hyväksyttävänä, ja seksi on vain avioliitossa sallittua. Naimisiinmenon myötä perhe mahdollisesti haluaa varmistaa, ettei nuori harrastaisi esiaviollista seksiä.

Suomen lain mukaan alle 18-vuotiaat eivät saa avioitua, paitsi erillisluvalla. Eri uskonnollisissa yhteisöissä tätä (avioitumista) kuitenkin tapahtuu alaikäisten kesken niin sanottujen uskonnollisten siunaamisten kautta, vakaumuksen pohjalta. Yhteisöt pitävät näitä liittoja yhtä ”oikeina” kuin suomalaiset pitävät laillisia liittojaan. Nuori ei välttämättä tiedä tai ymmärrä oikeuksiaan naimisiin menon suhteen, eikä saata esimerkiksi tietää eroamisen olevan mahdollista.

“Ja sit jos nuori tuleeki sellaseen ikään ja olisikin just niinku murrosiässä ruvennu kiinnostuu vastakkaisesta tai samasta, ihan niinku toisesta ihmisestä. Sit aatellaan et äkkiä naimisiin ennen ku tapahtuu jotain peruuttamatonta. Ni tää voi sit johtaa siihen, että nuori – vaikka ois hetkeks vaan ihastunut johonki — ni joutuuki sit avioitumaan sen kanssa. Ja sitte parin kuukauden päästä jos se ihastus meneeki ohi, niin se on sitten kuitenkin lopun ikänsä ehkä sitte sen ihmisen kanssa sidottu.” (Asiantuntija)

Asiantuntijoiden mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt saattavat mennä painostuksesta naimisiin, joskus vastoin tahtoaan. He joutuvat mahdollisesti salaamaan seksuaalisen identiteettinsä yhteisöltä tai jopa

itseltään. Joskus he avioituvat heteroseksuaalisten odotusten mukaisesti, vaikka ovat itse homoseksuaaleja. Tämä saattaa johtaa siihen, että avioliiton ohessa ylläpidetään homoseksuaalisia suhteita.

Maahanmuuttajanaisten ryhmähaastattelussa havaitsimme, että ylipäätään termi "seurustelu" saattoi olla täysin tuntematon käsite monelle, eivätkä he osanneet välttämättä sanallistaa mitä sillä tarkoitetaan. Valtaosalle ryhmän haastateltavista tuntui avioliitto ainoalta oikealta tavalta toteuttaa suhteessa olemista. Avioliiton merkitys korostui haastattelun aikana useasti. Kaikki haastateltavat naiset olivat itse naimisissa. Sen vuoksi seurustelusta keskusteltaessa he miettivät ko. käsitettä omien lastensa kannalta katsottuna. Joidenkin haastateltavien naisten mielestä seurustelu on hyväksyttävää, kunhan oman lapsen seurustelukumppani olisi muslimi.

"Jos se seurustelu on muslimin kanssa, niin se on siihen asti niin, ettei sillä oo mitään väliä, et kenen kanssa ja minkä maalainen se on. Se on ok. Mut jos ei ole muslimi, niin sit en pysty antamaan siihen niinku lupaa."
(Haastateltava)

Eräs haastateltavista maahanmuuttajanaisista oli sitä mieltä, että jos Suomessa on asuttu jo pidemmän aikaa, hän pystyisi hyväksymään lapsensa seurustelevan. Pari naisista kertoi, että he tuntevat muita maahanmuuttajia, jotka ovat Suomessa asuessaan unohtaneet oman maansa kulttuurin ja suomalaistuneet. Se, kuinka paljon omaksuu suomalaista kulttuuria ja kuinka paljon ylläpitää omaa kulttuuriaan, riippuu heidän mukaansa yksilöistä ja ajasta, eli siitä kuinka pitkään Suomessa on asuttu. Tämän koettiin liittyvän myös siihen, nähdäänkö seurustelu hyväksyttävänä vai ei.

Kysymykset monikulttuurisista suhteista tai esimerkiksi seurustelusta suomalaisten kanssa herättivät erilaisia ajatuksia riippuen vastaajasta. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat haastateltavat vaikuttivat suhtautuvan ajatuksen monikulttuurisista suhteista avoimemmin kuin monet maahanmuuttajanaisten ryhmästä. Eräs haastateltava totesi, että tärkeintä seurustellessa on rakkaus ja kyky ymmärtää toisiaan. Yhden haastateltavan mukaan seurustelu suomalaisen tai muun eurooppalaisen kanssa saa oman olon rennommaksi ja turvallisemmaksi.

“Minun on parempi olla jonkun suomalaisen tai eurooppalaisen kanssa yhdessä, minun on helpompi olla oma itseni ja rennompi kuin jonkun oman maalaisen kanssa. Jos seurustelen jonkun eurooppalaisen kanssa, minulla on turvallisempi olo ja tiedän, ettei hän paljasta minusta mitään yhteisöni jäsenille tai ihmisille kotimaassani. Hän osaisi kunnioittaa minua tällaisena kun olen.” (Haastateltava)

Kuulimme asiantuntijoilta, että uskonto ja kulttuuritausta liittyvät vahvasti heidän asiakkaidensa suhteissaan kokemuksiin ongelmiin. Suomalaisten ja eri kulttuureista tulevien suhteet voivat usein olla haastavia. Yhteisöllisestä kulttuurista tulevilla voi olla erilaisia odotuksia suhteista kuin yksilöllisestä kulttuurista tulevilla. He eivät aina ymmärrä toisiaan taustoistaan johtuen.

5.2 Avioliitto

Yhteisöllisissä- ja yksilöllisissä kulttuureissa avioliiton merkitys eroaa paljon toisistaan. Yhteisöllisessä kulttuurissa naimisiin ei mennä vain kahden kesken, vaan koko suku on osa liittoa. Yhteisöllisissä kulttuureissa järjestetyt avioliitot ovat yleisiä. Vanhemmat tai muut sukulaiset valitsevat sopivan kumppanin nuorelle ja ovat siten sitoutuneet elämään mukana parin elämän hyvissä ja huonoissa hetkissä (Sopu 2018). Yksilöllisessä kulttuurissa taas naimisiin voidaan mennä kaksin ilman kenenkään lupaa, eikä sitä pidetä mitenkään erikoisena.

Kahden ryhmähaastattelun vastaukset poikkesivat jonkin verran toisistaan avioliitosta keskusteltaessa. Pääasiallinen syy eroaviin näkemyksiin oli se, että naisten on ilman muuta odotettu menevän naimisiin ja saavan lapsia. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajat eivät taas ole pitäneet avioitumista itselleen mahdollisena tai se on tapahtunut vastoin tahtoa vastakkaisen sukupuolen kanssa.

Kysyttäessä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ryhmältä mitä avioliitto heille merkitsee, haastateltavat kokivat/vastasivat, että naimisiinmenon aika ei ole vielä. Avioliitto ei ole niin yksinkertainen asia, sillä homoseksuaalina se voisi olla enemmänkin ongelma. Ajatuksena naimisiinmenoa rakkaansa kanssa pidettiin

kuitenkin ihanana ajatuksena, etenkin Suomessa, jossa laki on turvana. Muutenkin Suomen lainsäädäntöä ja tasa-arvoisuutta kiiteltiin. Haastateltavien kotimaassa homoseksuaalisuus on lainvastaista ja rangaistavaa, joten vasta Suomeen tulon jälkeen avioliittoa on voinut edes varovaisesti miettiä.

“Suomessa olet vapaa itse päättämään, kenen kanssa menet naimisiin, miehen vai naisen tai pysytkö sinkkuna. Täällä ei ole perheen eikä yhteiskunnan painostusta. Tiedän paljon synnyinmaassani homomiehiä, jotka tulivat tänne samaan aikaan kun minäkin. He jättivät sinne vaimonsa ja lapsensa, koska he eivät voineet enää kestää sitä kaksoiselämää ja painetta.” (Haastateltava)

“Asiakkaani usein kokevat, että seksuaalivähemmistöille naimisiinmeno ei ole erityisen tärkeää ja heidän kulttuurissaan vain heteronormatiiviset avioliitot ovat sallittuja. (...) Avioliittoihin liittyen ongelmia kohdataan esimerkiksi, kun perhe painostaa menemään naimisiin ja tähän joutuu joskus suostumaan vasten tahtoaan. Joskus naimisiinmeno johtuu tarpeesta harrastaa seksiä, joka ei ole mahdollista ilman avioliiton solmimista.” (Asiantuntija)

“Uskonnollinen siunaaminen” voi joissain yhteisöissä riittää avioliiton solmimiseksi. Esimerkiksi oman seurakunnan pappi tai imaami voi siunata parin avioliiton. Suomen lain silmissä tällaisia liittoja ei kuitenkaan tunnisteta. Avioeron kohdalla voidaan törmätä kysymykseen, kuka uskonnollisen eron sitten myöntää? Uskonnollisia siunauksia voidaan tehdä erityisesti silloin, jos vanhemmilla on pelko nuoren esiaviollisista suhteista. Siunauksen jälkeen ajatellaan, että seksin harrastaminen ei ole enää syntiä.

Yksi haastattelemamme asiantuntija kertoi, ettei ole tavatonta lähettää omaa lasta Suomesta takaisin kotimaahan ja pakottaa siellä avioliittoon. Näin radikaaleihin päätöksiin voidaan ajautua silloin, jos lapsi jää kiinni seurustelusta, etenkin erilaisen kulttuuri- tai uskontotaustan omaavan henkilön kanssa. Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöä edustavilla nuorilla on riski tulla lähetetyksi takaisin kotimaahansa, jos vanhemmat esimerkiksi saavat tietää, että omalla pojalla onkin poikaystävä.

Järjestetty avioliitto on tapana monessa maassa ympäri maailmaa. Järjestetty avioliitto tarkoittaa sitä, vanhemmat tai sukulaiset valitsevat sopivan puolisoehdokkaan nuorelle. Joissain tapauksissa myös nuorella on sananvaltaa siihen

kenestä hän pitää. Olennainen seikka järjestetyssä avioliitossa on se, että molemmat puoliset suostuvat avioliittoon.

Pakkoavioliitto tarkoittaa avioliittoa, joka solmitaan vastoin toisen tai molempien osapuolten tahtoa. Pakkoavioliitto voi tulla kyseeseen, jos halutaan säilyttää kunnia ja välttää esiaviolliset suhteet. Jos nuori jää kiinni seurustelusta jonkun ei-toivotun henkilön kanssa, voivat vanhemmat pakottaa lapsensa naimisiin perheen maineen palauttamiseksi. Myös seksuaalivähemmistöön kuuluvat nuoret voidaan pakottaa avioliittoon vastakkaisen sukupuolen kanssa vastoin heidän tahtoaan.

Usein ajatellaan, että vain naiset joutuvat pakkoavioliiton uhreiksi. Ja enimmäkseen ilmiö onkin sukupuolittunut, tiukka kontrollointi yhteisön kunnian nimissä ja sen puitteissa hyväksyty kunniaan liittyvä väkivalta koskevat usein tyttöjä (Hong 2017, 305, 317). Yksi haastattelumamme asiantuntija toi kuitenkin ilmi toisen puolen, sen, että myös miehet ovat vaarassa joutua pakotetuksi avioliittoon vastoin tahtoaan.

“Ihan kolmekymppinen poikakin saattaa joutua semmoiseen tilanteeseen, aikuinen mies, et on täällä pitkään seurustellut vaikka suomalaisen kanssa. Ja sit perhe onkin järjestänyt kotimaassa, ja se joutuu menee naimisiin. Ja sit se tuo sen vaimon tänne ja sitten on kolmiodraamaa. Et sitten kärsitään kaikki kolme.” (Asiantuntija)

Useimmiten avioliitot kuitenkin solmitaan lakeja noudattaen, eikä niihin liity väkivaltaa tai pakottamista. Yhteisön oikeus puuttua yksilön valintoihin kaikissa elämän vaiheissa, etenkin kumppanin valintaan, elää vahvasti. Kulttuurillisista ja uskonnollisista syistä johtuen tällaiset käytännöt ylläpitävät järjestelmää monissa yhteisöllisissä kulttuureissa.

Maahanmuuttajanaisten ryhmässä korostui vahvasti heidän mielipiteensä siitä, että liian nuorena ei olisi hyvä mennä naimisiin. Kaikki heistä olivat itse menneet naimisiin parinkymmenen ikävuoden tienoilla ja saaneet useampia lapsia. Omiin kokemuksiinsa peilaten naiset sanoivat, että ennen avioelämää on hyvä elää, opiskella ja opetella tuntemaan itsensä. Vasta sitten on valmis jakamaan koko loppuelämänsä toisen kanssa ja sitoutumaan perhe-elämään.

“Ja sitten ku mennään naimisiin, niin myös pitää olla valmis siihen et tukee koko loppuelämän toisiaan. Et missä tahansa asiassa. Ikä on todella tärkeä. Pitää olla kypsä ikä, muuten ei nuorena tiedä et mitä varten on mennä naimisiin. Et mikä sen tarkoitus on ja mitä se parisuhteessa eläminen on.” (Haastateltava)

5.3 Seksi ja seksuaalisuus

“Haluaisin sanoa nuorille, että eläisivät niin kuin haluavat; olkaa vapaita ja nauttikaa. Ja pitäkää itsestänne huoli.” (Haastateltava)

Teemahaastatteluiden perusteella nousi mielenkiintoisia ajatuksia sekä asenteita liittyen seksiin ja seksuaalisuuteen. Ammattilaisten mukaan Sopu-työssä puhutaan paljon seksistä ja seksuaalisuudesta asiakkaiden kanssa. Esimerkiksi yhteisöllisen kulttuurin edustajat painottavat neitsyyden merkitystä; jos tyttö menettää neitsyytensä ennen avioliittoa, hän voi kokea arvottomuutta ja masennusta asian johdosta. Yhteisölliseen kulttuuriin kuuluvat tytöt saattavat myös ajatella neitsyyden olevan merkittävin asia heissä suunnitellessaan avioliittoa. Kysyessämme mitä haastateltavat olisivat halunneet tietää ennen seksielämän aloittamista, eräs haastateltava maahanmuuttajanainen totesi:

“On vaikea sanoa, on paljon asioita mitä ois pitänyt tietää. On eri, että jos on lukenut kirjoista jotain tai että joku kertoo sulle omista kokemuksistaan jotain semmosta, että oppis kunnolla. Ensimmäinen kerta, seksin harrastaminen on todella hankalaa, et todella, todella, todella hankalaa ja todella vaikeaa. Asiat tulee taas kulttuurista. Jotenkin meidän kulttuurissa se on todella vaikeeta, varsinkin tytöillä. Tytöillä on paljon pelkoa, ettei tiedä mitä multa vaaditaan, kuinka olis valmis siihen. Jännitystä ja pelkoa on todella paljon.” (Haastateltava)

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvien asiakkaiden kanssa puhutaan erityisesti siitä, miten tuoda itseään esiin ja elää omana itsenään vapaammassa yhteiskunnassa. Monet Sopun asiakkaista olivat kotoisin maista, joissa homoseksuaalisuus on kriminalisoitu ja he olivat siksi kokeneet pelkoa, vainoa ja väkivaltaa omassa maassaan.

Monet haastatelluista kokivat, että parhaita ja luotettavimpia tietolähteitä olivat omat ystävät tai läheiset sukulaiset; serkut, tädit, sedät jne. Vertaisten kokemusasiatuntijuus oli selvästi isossa osassa. Harvalla oli ollut joko mahdollisuutta tai uskallusta saada tietoa virallisista lähteistä, kuten esimerkiksi kirjoista, terveydenhuollon ammattilaisilta tai internetjulkaisuista.

Naimisiinmenosta ja seksistä puhuttaessa haastatteluista nousi esiin esimerkiksi se, että seksi ennen avioliittoa koetaan huonona ja jopa häpeällisenä ajatuksena. Myös seurustelu ennen avioliittoa koettiin huonona asiana; siihen tosin saattaa vaikuttaa se, ettei kaikissa yhteisöllisissä kulttuureissa ole käsitettä seurustelulle. Yhtenäistä näkemystä seksiin parisuhteen/avioliiton/mahdollisen tapailun aikana ei löytynyt; osa koki seksin olevan ensisijaisesti lasten hankkimista varten, toisaalta kumppanin miellyttämistä varten ja lopuksi omaa nautintoa varten. Osa puolestaan käsitti seksin tunteiden osoittamisen välineenä; seksin harrastaminen toisen kanssa tarkoitti samaa kuin suhteessa oleminen. Myös maksullisesta (vastikkeellisesta) seksistä oli puhetta; osassa pääkaupunkiseudun vastaanottokeskuksista vastikkeellisen seksin myynti turvapaikanhakijoiden parissa on selvä ongelma. Kysyessämme mitä neuvoja haastateltavat haluaisivat antaa nuorille, kaksi haastateltavaa kertoi seuraavaa:

“Ensimmäisenä haluaisin sanoa, että olisivat varovaisia; monelle meistä tarjotaan rahaa seksiä vastaan. Pitäisi olla varovainen ja käyttää kondomia, ettei tule tauteja.” (Haastateltava)

”Monelle nuorelle tarjotaan rahaa seksiä vastaan; erityisesti vanhemmat miehet tekevät tätä. Ja jos olet heikossa asemassa ja sinulle tarjotaan rahaa niin voi olla vaikea kieltäytyä.” (Haastateltava)

Haastatellut suhtautuivat ehkäisyyn positiivisesti; (heteroiden) avioliitossa päätös ehkäisystä tulisi olla naisella mutta molempien puolisoiden mielipide tulisi ottaa huomioon. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat haastatellut myös kokivat ehkäisyn tarpeellisena; tosin kotimaassaan he eivät olleet uskaltaneet ostaa esimerkiksi kondomeja julkisesti. Haastateltavat kertoivat, että heille oli Suomessa tarjottu laadukasta ja selkeää seksi- ja seksuaalikasvatusta. Seksi- ja seksuaalikasvatusta tarjonneista toimijoista mainittiin mm. Sopu-työ, vastaanottokeskukset ja HeSeta ry.

Väestöliitto teetätti vuonna 2009 selvityksen maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisestä. Tämän selvityksen pohjalta luotiin toimintasuunnitelma. Selvitystä varten haastateltiin niin maahanmuuttajia kuin maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä ammattilaisia. Selvitykseen tehdyissä haastatteluissa nousi esiin osaksi samoja, osaksi uusia asioita kuin mitä omissa haastatteluissamme. Väestöliiton haastateltavista moni koki, että seksuaalikasvatus on tabu niin perheen sisällä kuin kaveripiirissäkin. Kuitenkin seksuaalikasvatuksen koettiin olevan perheen sisäinen asia. Mielenkiintoista oli myös avoterveydenhuollon piiristä saadut kokemukset; osa haastatelluista koki, että terveydenhuollon ammattilaiset eivät uskaltaneet loukkaamisen pelossa puhua heidän kanssaan avoimesti seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä asioista. Haastatteluista nousi esiin myös (naisten) neitsyyden merkityksen painotus sekä se, että seksin ajateltiin olevan lähinnä lasten hankkimista varten (Väestöliitto 2009, 27- 28.)

Eroavaisuudet ja samankaltaisuudet sekä omissa että Väestöliiton teettämässä haastattelujen tuloksissa ovat mielenkiintoisia. Väestöliiton haastattelemat maahanmuuttajat kokivat seksuaalikasvatuksen olevan pahasta sekä ehkäisyyn suhtauduttiin kielteisemmin, jopa täysin tuomitsevasti (mt., 27). Omien haastateltaviemme katsantokanta oli erilainen; useampi suhtautui ehkäisyyn positiivisesti, niin tautien kuin raskaudenkin ehkäisemiseksi tarkoitettuna. Myös Suomessa saatuun seksuaalikasvatukseen omat haastateltavamme suhtautuivat positiivisesti.

Sekä Väestöliiton että omissa haastatteluissamme nousi esiin maahanmuuttajamiesten- ja poikien yhdyntäkeskeisyys parisuhteissa/avioliitossa (mt., 28). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistön ryhmässä osa koki seksin harrastamisen merkitsevän samaa kuin parisuhteessa oleminen; kyseessä olivat kuitenkin kotimaassaan salassa olleet suhteet, joten vertailupohja on hieman erilainen. Naisten ryhmässä osa koki seksin olevan enemmän kumppaninsa tarpeiden tyydyttämistä kuin tasa-arvoista nautintoa. Kokonaisuutena sekä Väestöliiton että omien haastattelujemme tuloksissa on enemmän samankaltaisuuksia kuin eroavaisuuksia.

6 TYÖN ARVIOINTI

Opinnäytetyöprosessi alkoi tammikuussa 2018 ja työ palautetaan saman vuoden toukokuussa. Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme on edennyt alkuvaiheen suunnittelusta valmiiseen työhön melko vaivattomasti. Opinnäytetyön laajasta aihepiiristä johtuen tutkimuskysymysten rajaaminen oli aluksi kuitenkin hiukan haastavaa. Halusimme tietoperustan tukevan keräämäämme aineistoa ja sen analysointia. Sen jälkeen, kun saimme tarkennettua opinnäytetyön tavoitteita ja aihepiiriä, on punainen lanka säilynyt prosessin alusta alkaen. Tämä edisti työn etenemistä.

Koska päätimme tehdä opinnäytetyön kolmistaan, olimme alusta asti tietoisia mahdollisista työprosessiin liittyvistä haasteista. Mielestämme ensisijaisen tärkeää ryhmätyössä oli oikea aikataulutusta sekä tasapuolinen ja selkeä työnjako; jokainen tietää missä mennään, ja vastualueet ovat selkeät. Myös sujuva kommunikaatio, kasvokkain ja internetissä, sekä tasaisin väliajoin tapahtuvat tapaamiset ryhmänä tukivat opinnäytetyön prosessin etenemistä.

Kriittisesti arvioiden työssä ilmenee myös joitain puutteita. Vaikka kaikki haastattelut menivät mielestämme hyvin ja saimme paljon keskustelua aikaiseksi, on aineisto kuitenkin aikataulullisista syistä johtuen kerätty rajatulta joukolta. Etenkin ryhmähaastatteluiden osalta tuloksista välittyi vain maahanmuuttajanaisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajien ääni. Voi myös perustellusti kysyä, missä on esimerkiksi nuorison tai perheen isien ääni. Myös erilaisista kulttuuri- ja uskontotaustoista tulevien ihmisten haastatteluvastaukset olisivat saattaneet poiketa toisistaan. Opinnäytetyötä varten tehdyn selvityksen valossa voidaan kuitenkin todeta, että pääpiirteittäin yhteisöllisissä kulttuureissa vallitsevat samankaltaiset normit ja uskomukset. Esimerkkinä patriarkaalinen perhekäsitys, naisen asema ja yhteisön merkitys.

Oppaan sisältö on toimitettu Sopulle, ja olemme saaneet joitakin tekstin sisältöä koskevia muutosehdotuksia. Muokkausten jälkeen palautamme oppaan Sopulle ja Sopussa se muokataan ulkoasultaan lopulliseen muotoonsa. Oppaan jalkaut-

taminen on Sopun vastuulla ja sen on aluksi tarkoitus löytyä Sopun internetsivuilta. Opas käännetään myös eri kielille, jotta se tavoittaa maahanmuuttajanuoret paremmin. Lisäksi opas tulostetaan jaettavaksi paperiversiona. Valmiin oppaan julkaisupäivämäärä ei kuitenkaan ole vielä tiedossamme. Sen vuoksi emme pysty arvioimaan kuinka opas tulee tavoittamaan kohderyhmänsä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tavoitteenamme oli selvittää, minkälaista tietoa maahanmuuttajanuoret tarvitsevat liittyen seurusteluun, avioliittoon ja seksuaalisuuteen. Opinnäytetyömme vastasi tarkastelemiimme kysymyksiin hyvin. Opinnäytetyö on tehty laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Selvityksemme pohjautuu opinnäytetyötä varten kerättyyn aineistoon, jonka keräsimme tekemällä teemahaastatteluja. Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyöstä nousseita johtopäätöksiä.

Opinnäytetyöprosessin teon aikana huomasimme, että maahanmuuttajanuorille suunnattu seurustelua, avioliittoa ja seksuaalisuutta koskeva opas tulee todella tarpeeseen. Internetistä löytyy paljon nuorille suunnattua edellä mainittuihin aiheisiin liittyvää tietoa, mutta nimenomaisesti maahanmuuttajataustaisille nuorille kohdennetusti sitä on melko vähän tarjolla. Huomasimme, että saatavilla oleva tieto on suunnattu lähinnä kantasuomalaisille nuorille, länsimaalaisesta perspektiivistä katsoen. Erityisesti tietoa omista oikeuksista, kuten oikeus koskemattomuuteen ja oikeus sanoa ei, ei välttämättä ole. On toki hyvä, että nuorille ylipäättään on laadukasta tietoa tarjolla, mutta tietoa tulisi olla myös eri kulttuuri- ja uskontotaustoista tuleville. Suomi on monikulttuurinen maa, ja sen tulisi näkyä myös nuorille tarjottavan tiedon valossa. Tekemämme opas on ainutlaatuinen, koska vastaavaa tietopakettia maahanmuuttajanuorille ei ole aikaisemmin tehty. Uskommekin, että työmme tuo monikulttuuriselle ammattikentälle merkityksellisen lisän.

Sopun asiakkaina olevista nuorista moni tulee taustoista, joissa seurustelua ei pidetä hyväksyttävänä, seksuaalisuus on aihe mistä ei puhuta avoimesti ja sen

oletetaan kuuluvan vain avioliittoon. Suomalaisessa yhteiskunnassa taas seurustelua ja seksuaalisuutta pidetään luonnollisina ja hyväksyttävänä, nuoren elämään kuuluvina asioina. Avioliiton merkitystä ei tavallisesti korosteta kansuomalaisille nuorille seksin harrastamisen edellytyksenä. Näiden esimerkkien valossa toteamme, että kontekstien ymmärtäminen voi olla (on) erilaista riippuen kulttuuritaustasta. Maahanmuuttajanuoret saattavat saada (saavat) rajatusti tietoa kotoaan/lähipiiristään seurusteluun, avioliittoon ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Esimerkiksi haastatteluissa nousi esiin, kuinka maahanmuuttajanaiset saattavat mennä naimisiin ilman minkäänlaista tietotaitoa siitä, mitä seksi on ja mitä siihen liittyy.

Aloitimme opinnäytetyöprosessin tapaamalla Sopun työntekijöitä ja pohdiskelemalla yhdessä opinnäytetyön raameja sekä tulevaa produktia. Sopulta saimme selkeän kuvan itse produktin tulevasta sisällöstä ja lähdimme työstämään oppaan teemoja, jotka käsittelevät seurustelua, avioliittoa ja seksuaalisuutta. Aluksi meillä oli pientä epäselvyyttä siitä, teemmekö opasta ja opinnäytetyötä yhtä aikaa, koska emme olleet varmoja kumpaa tulisi työstää ensin ajatellen prosessin kokonaisuutta. Lopulta päädyimme tekemään oppaan ensin ja sen jälkeen aloitimme työstämään opinnäytetyötä. Jälkikäteen koko prosessia tarkastellen tämä päätös oli toimivin. Koemme, että opasta varten tekemämme taustatyö tukee itse opinnäytetyötä.

Saimme onneksemme sekä asiantuntijoiden että ryhmien haastatteluajat sovittua hyvällä aikataululla. Aluksi haastateltavien henkilöiden rajaaminen tuntui vaikealta, koska hyviä vaihtoehtoja oli lukuisia. Koemme kuitenkin, että tekemämme viisi (5) haastattelua tarjosivat laajasti ja monipuolisesti tietoa tarkastelemiimme kysymyksiin.

Itse opinnäytetyön aiheen rajaaminen oli myös melko vaivatonta produktin tilaajan antamien teemojen pohjalta. Opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuus oli myös yksi prosessia tukevista asioista; erilaisia tutkimuksia ja aiheisiin liittyviä uutisia löytyi suhteellisen helposti. Koimme myös, että ryhmässä työskentely voi olla suuri vahvuus opinnäytetyötä tehdessä, ei niinkään este kuten saattaisi helpostikin kuvitella. Saimme vastualueet jaettua hyvässä aikataulussa ja onnistuimme jakamaan töitä ja tukemaan toisiamme prosessissa. Työskentelytapamme

oli yhtenevä ja kaikille mieluisa: jaoimme jokaisen litteroitavan haastattelun kolmeen osaan. Sekä opinnäytetyössä että oppaassa oli jokaisella oma vastuualueensa mistä kirjoittaa.

Työn jakamista ja yhteneväisyyttä, ottaen huomioon, että kyseessä oli ryhmätyö, helpotti huomattavasti se, että kirjoitimme sekä oppaan että opinnäytetyön jaettuun Google Docs-tiedostoon. Pysyimme näin ollen jatkuvasti ajan tasalla siitä, mitä ja miten kukakin kirjoitti ja pystyimme kommentoimaan reaaliajassa toistemme tekstejä. Päällekkäisyyksiä tai aikataulullisia ongelmia ei ole ilmennyt missään vaiheessa.

Yhteisöpedagogit ovat kansalaistoiminnan ja nuorisotyön osaajia, joilla on laaja ammattitaito työskennellä monikulttuuristen ryhmien parissa (Valkendorff & Söderlund 2017, 247). Yhteisöpedagogin näkökulmasta tällä opinnäytetyöllä on paikkansa ammattikentällämme. Opinnäytetyömme keskiössä ovat maahanmuuttajanuoret, joista monet tulevat yhteisöllisistä kulttuuritaustoista. Monikulttuurinen nuorisotyö on osa yhteisöpedagogin työkenttää, ja sen tarve tulee väistämättä kasvamaan tulevaisuudessa entisestään. Ammattinimikkeemme myös kertoo sen, että yhteisöllisyyden merkityksen ymmärtäminen on keskeinen osa ammatillista osaamistamme; siksi on erityisen tärkeää, että osaamme tunnistaa yksilöllisten ja yhteisöllisten kulttuurien erityispiirteet.

Kulttuurien väliseen aitoon kohtaamiseen ja ymmärtämiseen tarvitaan kaikkia. Maahanmuuttajien pääseminen osaksi suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa ei ole ainoastaan maahanmuuttajatyöhön erikoistuneiden ammattilaisten käsissä. Suomalaisen kulttuurin tulisi olla lähestyttävämpi ja valmiimpi uudistumaan, jotta avoimuus ja kunnioitus toteutuisi kaikkien ihmisten kesken (Korhonen & Puukari 2013, 377.) Opinnäytetyömme merkityksen voi täten ajatella ulottuvan myös laajemmalle yhteiskunnalliselle tasolle.

LÄHTEET

Aapakallio, Johanna 2014. Perustietoa kunniaan liittyvistä konflikteista ja kunniaan liittyvästä väkivallasta. Viitattu 15.4.2018.

https://soputila.fi/site/assets/files/1051/taustatietoa_kunniaan_liittyvasta_vakivallasta.pdf

Bäckgren, Noora 2018. Helsinkiläinen Beriwan Mahmood lyttää “kunniaväkivallan” ja haluaa kaikki tytöt uimatonneille - “Suvaitsevaisuus on mennyt liian pitkälle.” Helsingin Sanomat. Viitattu 12.4.2018

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005309663.html>

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1995. Teemahaastattelu. Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Pirkko 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hofstede, Geert 2018. Viitattu 13.4.2018. <https://geerthofstede.com>

Holm, Hanna & Van Dijken, Marjo 2009. Kunniakonfliktien yhteisöllinen pohja. Teoksessa Tauro, Tanja & Van Dijken, Marjo (toim.) Kunnia konfliktina. Näkökulmia ilmiön tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton Uudenmaan piiri, 161.

Hong, Tuuli 2017. Valtion huolellisuusvelvoite kunniaan liittyvän väkivallan vastustamisessa. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 305, 307.

Ihmisoikeusliitto 2016. Hansen, Saana & Sams, Anni & Jäppinen, Maija & Latvala, Johanna. Kunniakäsitteet ja väkivalta - selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Viitattu 23.4.2018

https://soputila.fi/site/assets/files/1051/kunniakasitukset-ja-vakivalta_b5_nettiliite.pdf

Kerkelä, Lasse 2015. Helsingissä asuva irakilaismies aikoi tappaa sisarensa kunniasyistä. Helsingin Sanomat. Viitattu 25.4.2018

<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002836112.html>

Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Anne & Fågel, Stina & Säävälä, Minna (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 33-37.

Korhonen, Vesa & Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: PS-Kustannus, 367, 370, 377.

Laitinen, Joonas & Vihavainen Suvi 2018. Helsingin Sanomat. Viitattu 12.4.2018. Hs selvitti kansainvälisten avioliittojen erotilastot: Katso, minkä maalaisen puolison kanssa liitto kestää - Oikaisu: Aiemmin jutussa ero prosentit esitettiin liian pieninä. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005616552.html>

Leppävuori, Anna 2015. Monikulttuurisuus - mitä se oikeastaan edes tarkoittaa? YLE Uutiset 2015. Viitattu 12.4.2018
<https://yle.fi/uutiset/3-8192925>

Miettinen, Anneli 2018. Maahanmuuttajat ikäryhmittäin. Viitattu 5.4.2018. Koonnut Väestöntutkimuslaitos.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat-ikaryhmittain/

Oksi-Walter, Päivi 2009. Uskonto kompastuskivenä. Teoksessa Oksi-Walter, Päivi & Roos, Jonna & Vierto-Cavallari, Ritva, Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki, 38.

Osuuskunta Vastapaino, (toim.) Pitkänen, Pirkko 2011. Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Jyväskylä: Bookwell Oy. Viitattu 11.4.2018

Pajuriutta, Satu 2017. Maahanmuuttajataustainen 16-vuotias poika käytti nuuskaa, isovelji hakkasi tunnin ajan sähköjohdolla ja rautaputkella - "Kunniaväkivalta koskee myös poikia". Helsingin Sanomat. Viitattu 23.4.2018.
<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005411466.html>

Peda.net 2018. Kulttuuri ja alueellinen identiteetti. Viitattu 12.4.2018.
<https://peda.net/p/siiri%20siirila/tellus2/tellus2-150115/2ai>

Roos, Jonna 2009. Monikulttuuristen lasten identiteetit. Teoksessa Oksi-Walter, Päivi & Roos, Jonna & Vierto-Cavallari, Ritva. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki, 137.

Tilastokeskus 2018. Maahanmuuttajat väestössä. Viitattu 4.4.2018.
https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#tab1485503695201_2

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 105-107.

Schubert, Carla 2007. Monikulttuurisuus mielenterveystyössä. Helsinki: Edita Publishing Oy, 68.

Sisäministeriö 2018. Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Viitattu 5.4.2018. <http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>

Sopu 2018. Avioliitto ja avioero yhteisöllisessä kulttuurissa. Viitattu 13.4.2018.
<https://soputila.fi/ammattilaiset/monikulttuurisen-perheen-kohtaaminen-ammattilaisena/avioliitto-ja-avioero-kunniakulttuurissa>

Yle 2002. Kurdityttären ”kunniamurha” kuohuttaa Ruotsissa. Ylen artikkeliarkisto. Viitattu 23.4.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-5118132>

Valkendorff Tiina & Söderlund, Markus 2017. Yhteisöpedagogi turvapaikanhakijatyössä. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Kuivakangas, Johanna (toim.) Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humanistinen ammattikorkeakoulu 2017, 247.

Vihavainen, Suvi 2018. Yhä useampi suomalainen etsii rakkautta ulkomailta - naiset ja miehet löytävät puoliset täysin eri maista, paljastaa HS:n selvitys. Helsingin Sanomat. Viitattu 11.4.2018. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005560565.html>

Väestöliitto 2018. Monikulttuurinen parisuhde. Viitattu 12.4.2018
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/

Väestöliitto 2018. Monikulttuurinen parisuhde. Viitattu 3.5.2018
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/uskontorajat_yliittava_liitto2/

Väestöliitto 2018. Monikulttuurinen parisuhde. Taulukko. Viitattu 12.4.2018
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/kriisit_ja_ero/taulukko/

Väestöliitto 2018. ”Kolmas kulttuuri.” Viitattu 3.5.2018
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/kolmas_kulttuuri/

Väestöliitto 2018. Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri. Viitattu 15.4.2018.
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/

Väestöliitto 2018. Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri. Taulukko. Viitattu 20.4.2018
http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/monikulttuurinen_parisuhde/yhteisollinen_ja_yksilollinen_ku/taulukko/

Väestöliitto 2009. Maahanmuuttajien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen - tarpeita, tietoa ja yhdenvertaisuutta. Viitattu 29.4.2018.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/0a7784a6f8a6f68152d3aa903b9e7c93/1525006831/application/pdf/906852/maahanmuuttajien%20seksuaaliterveys.pdf>

Yle 2012. Vanhapiika maksoi enemmän veroja. Viitattu 17.4.2018
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/06/06/vanhapiika-maksoi-enemman-veroja>

LIITTEET

LIITE 1

Teemahaastattelurunko:

Taustatietoa:

Minkälainen koulutus sinulla on?

Miten päädyit Sopus-työhön?

Mitä ovat Sopun yleisimmät asiakasryhmät? (kulttuuritausta? uskonto? ikähaarukka?)

Aiheen ajankohtaisuus

Miten oppaan kolme teemaa (seurustelu, seksi & seksuaalisuus, avioliitto jne.) näkyvät sinun jokapäiväisessä työssäsi?

Miksi juuri nämä teemat?

Nouseeko joku näistä teemoista tavallaan ylitse muiden?

Minkälaisiin haasteisiin kahden kulttuurin välissä elävät nuoret törmäävät Suomessa asuessaan? (suomalaiset tavat? lainsäädäntö? kulttuurierot?)

Mitä positiivisia muutoksia olet nähnyt työurasi aikana näihin teemoihin liittyen?

Mihin suuntaan ollaan menossa kulttuurien immersion suhteen? Miten sitä voitaisiin edistää? (median näkemys? yhteiskunnallinen keskustelu? asenneilmapiiri? tavat & uskomukset?)

LIITE 2

Taustatietoa/Background

Minkä ikäisiä olette? *How old are you?*

Milloin olette tulleet Suomeen? *When did you come to Finland?*

Muuta?

Seurustelu/Dating

Mitä seurustelu tarkoittaa sinusta? *What does the term "dating" mean to you?*

Mitä eroja olet huomannut suomalaisiin seurustelutapoihin? *Have you noticed differences between dating in Finland and dating in the country you're from?*

Mitä mieltä olet monikulttuurisesta parisuhteesta? *How do you feel about multi-cultural relationships? For example dating a Finn?*

Muita ajatuksia? *Any other thoughts you'd like to share?*
Muuta?

Avioliitto/Marriage

Mitä avioliitto sinulle tarkoittaa? *What does marriage mean to you?*

Mitä positiivista avioliitossa on? *What positive things does marriage have?*

Mitä negatiivista avioliitossa on? *What negative things does marriage have?*

Haluaisitko mennä naimisiin? *Would you like to get married?*
Muuta?

Seksi/ Sex & sexuality

Mistä olet saanut tietoa seksiin liittyvistä asioista? *Where have you gotten information related to sexual relations?*

Onko jotain mitä olisit halunnut tietää ennen kuin harrastit seksiä ensimmäisen kerran? *Is there something you would've wanted to know before you had sex the first time?*

Kuka on vastuussa seksivalistuksesta? *Who has the authority to give sex education? And why? Parents, teachers, internet, friends?*

Mitä seksi merkitsee parisuhteessa? *What does sex mean to you in a relationship?*

Onko sinulla mitään vinkkejä mitä antaisit nuorelle? *Do you have any advice you'd like to give to young people related to sex education?*